

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Gegevensverkenning Omgevingswet

RIVM Briefrapport 680160001/2012
P. van Zoonen et al.

Colofon

© RIVM 2012

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: 'Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave'.

Zoonen, P. van
Maas, R.
Schram-Bijkerk, D.
Beijk, R.
Nijs, T. de

Contact:
Rob Maas
Centrum voor MilieuMonitoring (CMM)
rob.maas@rivm.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), begeleid door Theo Aquarius, Arjan Dikmans, Dirk van Barneveld en Yvette Ellenkamp, in het kader van het project Gegevensverkenning Omgevingswet (M/680160/12).

Rapport in het kort

Gegevensverkenning Omgevingswet

Het RIVM heeft in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) onderzocht hoe de gegevens over de fysieke leefomgeving beter beschikbaar en bruikbaar kunnen worden gemaakt voor het nemen van besluiten over de leefomgeving.

Het RIVM concludeert dat er al veel gegevens over de fysieke leefomgeving aanwezig zijn maar dat deze voor gebruikers vaak niet overzichtelijk, eenvoudig bereikbaar en bruikbaar zijn. Via diverse online registers, afstemmingsplatformen en andere initiatieven is al getracht hier verbetering in aan te brengen. In termen van beschikbaarheid, bruikbaarheid en bestendigheid van gegevens zijn er desondanks nog grote verschillen per domein (zoals lucht, erfgoed, natuur, water, bodem, externe veiligheid, afval/gevaarlijke stoffen en geluid). Voor diverse domeinen leidt dit momenteel nog steeds tot hiaten in kennis en vertragingen in besluit- en beleidsvorming. Voor de lange termijn wordt geadviseerd om toe te werken naar *één ingang voor het bereiken van de gegevens* die voor de Omgevingswet worden gebruikt. Dus voor zowel visies, verordeningen en programma's als vergunningen, projectbesluiten, toezicht en handhaving. Zo'n ingang zou toegang moeten geven naar gegevens uit bestaande dataregisters en databanken zoals de Nationale Databank Flora en Fauna.

Verbeterde beschikbaarheid, bruikbaarheid en betrouwbaarheid van gegevens moet bijdragen aan snellere besluitvorming en meer samenhangende en eenvoudigere regelgeving; twee belangrijke doelen van de nieuwe Omgevingswet. Vanuit die gedachte adviseert het RIVM om in navolging van en naar het model van de Gegevensautoriteit Natuur de mogelijkheden van een college of platform van Gegevensautoriteiten Leefomgeving nader te verkennen. Via zo'n college zouden bestaande (of nog door de minister(s) en andere bevoegde autoriteiten aan te wijzen) onafhankelijke gegevensbeheerders gezamenlijk afspraken kunnen maken over de kwaliteitsborging en aanbevelingen kunnen doen over beschikbaarheid en bruikbaarheid van gegevens over de fysieke leefomgeving. De samenwerking binnen een dergelijk platform kan de bruikbaarheid en juridische bestendigheid van gegevens versterken. Gelijktijdig kunnen inhoudelijke strijdigheden en overlappingsen worden beperkt. Door voort te bouwen op bestaande initiatieven wordt bestaande ervaring en kennis met het borgen van de kwaliteit en het bruikbaar maken van de gegevens effectief benut en continuïteit verkregen.

Een college van gegevensautoriteiten kan stapsgewijs ontstaan door samenwerking tussen verschillende instanties die voor de verschillende domeinen van de leefomgeving thans een rol spelen bij de kwaliteitsborging van gegevens. Op korte termijn kan een verkenning gestart worden door een initiatiefgroep van partijen die hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in het nader uitwerken van i) de positionering, ii) de doelstelling, iii) de bevoegdheden, iv) de verantwoordelijkheden en v) de benodigde procedures voor het borgen van de kwaliteit en transparantie van - en inspraak op - omgevingsgegevens, van een mogelijk op termijn op te richten college van gegevensautoriteiten leefomgeving. Andere partijen kunnen in een latere fase op verzoek van de minister aansluiten bij dit groeimodel. In het kader van de Omgevingswet zal hierbij de onafhankelijkheid van de verschillende betrokken gegevensautoriteiten per domein van de leefomgeving geborgd moeten worden.

Trefwoorden:

leefomgeving, ruimtelijke ordening, milieu, natuur, geo-informatie

Inhoud

1 Inleiding—6

1.1 Algemeen kader en vraagstelling—6

1.2 Aanpak—6

2 Huidige gegevensontsluiting—8

2.1 Beschikbaarheid—8

2.2 Bruikbaarheid—9

2.3 Bestendigheid—10

3 Relevante ontwikkelingen—11

3.1 Beschikbaarheid—11

3.2 Bruikbaarheid—13

3.3 Bestendigheid—14

4 Conclusies en aanbevelingen—15

4.1 Conclusies—15

4.2 Aanbevelingen—16

4.3 Acties voor de korte termijn—17

Literatuur—19

Bijlage 1: Interviewafspraken—20

Bijlage 2A: Genodigden/deelnemers bijeenkomst 14 juni—21

Bijlage 2B: Genodigden/deelnemers bespreking 30 mei—22

Bijlage 3: Gegevensontsluiting per domein—23

1 Inleiding

1.1 Algemeen kader en vraagstelling

Bij nieuwe plannen moet, volgens verschillende wetten, getoetst worden of kwaliteit van de fysieke leefomgeving binnen de gestelde normen blijft. Daarvoor zijn actuele, betrouwbare en eenduidige gegevens nodig. Die gegevens moeten bruikbaar zijn voor het beoogde toetsingskader, wat eisen stelt aan representativiteit, kwaliteit en ruimtelijke dekking. In het kader van de Omgevingswet heeft de Adviesgroep Verkeer en Vervoer geadviseerd de ontsluiting van gegevens te verbeteren, aangezien het niet efficiënt is dat voor elk project opnieuw gegevens gedestilleerd moeten worden en om een betere aansluiting te krijgen met de werkelijkheid en de zorgen van mensen in de omgeving. De Commissie stelde dat de overheid hier meer regie in zou moeten nemen [Adviesgroep Verkeer en Vervoer, 2011]. De Raad van State heeft IenM geadviseerd databanken op te zetten waarin gegevens over de gebieden worden verzameld en toegankelijk gemaakt voor overheden, bedrijven en burgers. De Raad van State veronderstelt hierbij dat bestuursorganen, bedrijven en burgers dan zouden beschikken over betrouwbare en volledige gegevens over de verschillende aspecten van de fysieke leefomgeving. Hierdoor zouden onderzoekslasten afnemen en zou de besluitvorming eenvoudig, sneller en beter worden. Afgeleid hiervan zouden gegevens sneller geaccepteerd worden en daarmee voor de rechter beter stand houden. Als randvoorwaarde gaf de Raad van State nog mee dat dan ook duidelijk moet zijn op welke wijze de gegevens zijn verzameld [Raad van State, 2012].

De Directeur-generaal Ruimte en Water heeft naar aanleiding van deze adviezen het RIVM verzocht om een advies over een betere ontsluiting van gegevens over de fysieke leefomgeving op te stellen, zie brief met kenmerk IenM/BSK-2012/40483 d.d. 20 maart 2012. De centrale vraag in dit onderzoek is:

Hoe is de ontsluiting van gegevens in het fysieke domein nu geregeld en welke acties zijn nodig om kostenbesparing, meer kwaliteit en versneling in de besluitvorming te bewerkstelligen?

1.2 Aanpak

Het onderhavige rapport beschrijft de gegevensontsluiting in termen van beschikbaarheid, bruikbaarheid en bestendigheid (zie tekstbox). In hoofdstuk 2 wordt voor een aantal domeinen de huidige ontsluiting op hoofdlijnen beschreven. Vervolgens wordt geschetst wat relevante ontwikkelingen betekenen (hoofdstuk 3). Hoofdstuk 4 tenslotte, concludeert welke verbeteracties mogelijk zijn.

Beschikbaarheid...	zijn de gegevens gemakkelijk vindbaar?
Bruikbaarheid...	zijn ze geschikt om de besluitvorming te ondersteunen?
Bestendigheid...	zijn ze betrouwbaar, juridisch houdbaar en actueel?

Het RIVM heeft in de periode april tot en met juni 2012 gesprekken gevoerd met verschillende dataleveranciers, vergunningverleners en gebruikers van gegevens. Deze gesprekken hadden in eerste instantie tot doel om vast te stellen wat de huidige situatie is. In tweede instantie zijn gesprekken gevoerd om na te gaan in hoeverre partijen bereid zijn tot het vormen van een gezamenlijk platform voor de onafhankelijke kwaliteitsborging c.q. autorisatie van gegevens.

Voor een lijst met geïnterviewden zie bijlage 1. Daarnaast is het conceptadvies in twee workshops besproken (zie bijlage 2). De rapportage is behalve met de begeleiders vanuit IenM (zie colofon) ook besproken met de directeurs van Gonovum en de stichting Gegevensautoriteit Natuur.

2 Huidige gegevensontsluiting

2.1 **Beschikbaarheid**

Er is veel informatie over de fysieke kenmerken van de leefomgeving. In veel gevallen wordt deze informatie nu al via internet beschikbaar gesteld, maar soms is die voor burgers, bedrijven of bestuursorganen slecht te vinden of is de informatie alleen in de vorm van rapporten en niet als databestand beschikbaar. Basisgegevens voor studies en milieueffectrapportages die door advies- en ingenieursbureaus voor provincies, waterschappen en gemeenten worden uitgevoerd worden veelal niet voor derden beschikbaar gemaakt. Door de informatie uit deze losse onderzoeken te verzamelen en (verplicht) beschikbaar te maken voor derden zouden de kosten voor onderzoek mogelijk omlaag kunnen.

Tabel 2-1 toont een beperkt overzicht van informatie die wel via internet beschikbaar wordt gemaakt. Soms moet men betalen voor deze informatie, zoals voor de gegevens van het Kadaster of van de Gegevensautoriteit Natuur. Soms is de informatie alleen beschikbaar voor een bepaalde groep zoals bij het Informatiehuis Water dat alleen toegankelijk voor de waterbeheerders. Soms is de informatie die beschikbaar wordt gesteld beperkt zoals voor het Bodemloket waar men kan zien of de bodem op een bepaald perceel potentieel vervuild is, nader onderzocht moet worden of al gesaneerd is. Als men voor die locaties meer wil weten wordt men verwezen naar het bevoegde gezag. Atlas leefomgeving is een algemene website waar gegevens beschikbaar worden gesteld, maar is afhankelijk van bronhouders en is niet altijd dekkend voor Nederland. Wat er aan lokale gegevens beschikbaar is hangt sterk af van de gemeente, er is geen overzicht wie wat heeft.

Tabel 2-1: Beperkt overzicht van beschikbare digitale databestanden en data-portalen (voor meer informatie zie bijlage 3).

Thema	Omgevingsdata	Website
Algemeen	Atlas Leefomgeving	www.atlasleefomgeving.nl
Archeologie	Archis 2, 4	www.cultureelerfgoed.nl/archeologie/archeologie/archis
Water	IHW 2, 4	www.informatiehuiswater.nl
	Actuele Waterdata 4	www.actuelewaterdata.nl
	Waterbase 4	http://live.waterbase.nl
Natuur	Gegevensautoriteit Natuur 1, 4	www.gegevensautoriteitnatuur.nl
Bodem	Bodemloket	www.bodemloket.nl
	BIS 1, 4, 5	www.bisnederland.wur.nl
	DINO 1, 5	www.dinoloket.nl
Geluid	Projectbureau omgevingslawaaikartering	www.polka.org
Emissies	Emissieregistratie 3, 4	www.emissieregistratie.nl
Lucht	NSL 3, 4	www.nsl-monitoring.nl
Externe veiligheid	Risicokaart 2	www.risicokaart.nl
Ruimte	RO-online 4	www.ruimtelijkeplannen.nl
	GeoInformatie	www.nationaalgeoregister.nl
	GeoInformatie	www.provinciaalgeoregister.nl
	Gebouwen, kadastrale informatie en topografie 1, 4, 5	www.kadaster.nl

1. Aan het gebruik zijn eventueel kosten verbonden. 2. Beperkt toegankelijk. 3. Gegevens worden formeel vastgesteld. 4. Gegevens worden gecontroleerd. 5. Wordt opgenomen in een van de Basisregistraties.

Op basis van de nationale gegevens kan vaak een indicatie worden gegeven van de omgevingskwaliteit. Voor de beoordeling van lokale ontwikkelingen zullen locatiespecifieke gegevens vaak noodzakelijk zijn, zeker als het gaat om het afwegen van alternatieven bijvoorbeeld in een milieueffectrapportage. Uit de interviews blijkt dat de gebruikers, projectontwikkelaars en gemeenten, behoefte hebben aan één loket waar alle relevante gegevens in opgenomen zijn. Ze moeten vaak veel moeite doen om de informatie bij verschillende bronnen te verzamelen. Men weet niet wat er is, hoe het verkregen kan worden of men heeft geen toegang tot de gegevens. Soms bestaan er verschillende gegevens over hetzelfde onderwerp wat tot conflicterende inzichten kan leiden. Zo worden er bij de planvorming andere gegevens gebruikt dan bij vergunningverlening. Dit geeft niet alleen dubbel werk maar leidt ook tot langere procedures. Een bezwaarprocedure inclusief Raad van State zitting duurt gemiddeld 50 weken. Zonder zitting duurt het zo'n 35 weken en daarvoor is in ieder geval overeenstemming over de gegevens (rond o.a. geluid, lucht en natuur) nodig.

2.2

Bruikbaarheid

Om de bruikbaarheid van de gegevens voor besluitvorming in het kader van de Omgevingswet te verhogen is bij het verzamelen en beschikbaar stellen van gegevens meer aandacht nodig voor dit gebruiksdoel. Bruikbaarheid voor de Omgevingswet stelt andere eisen aan de gegevens dan vanuit internationale overeenkomsten aan de openbaarmaking worden gesteld. Op dit moment vragen bijvoorbeeld sectorale wetten om verschillende basisgegevens. Zo vraagt de wet geluidhinder om de verdeling van de verkeersgegevens over dag en nacht en de wet luchtkwaliteit om de verdeling naar autotype. Soms leidt dit bij de gege-

vensverzameling tot dubbel werk. In die gevallen is ook de onderlinge consistentie en koppelbaarheid van de gegevens bij het maken van afwegingen niet meer gegarandeerd. Vooral op het gebied van verkeer en grondgebruik lijkt op het gebied van consistentie en koppelbaarheid van gebruikte bestanden verbetering mogelijk.

Om te bepalen of een bepaald plan of project inpasbaar is moet men bij de uitvoering van de Omgevingswet niet alleen beschikken over gegevens over de huidige situatie maar ook over de toekomstige ontwikkeling en over wat er ter plekke is toegestaan c.q. wat de nog beschikbare milieugebruiksruimte is. Ten aanzien van dit laatste aspect ontbreekt het op dit moment aan een goed overzicht van de omvang van de reeds vergunde emissies, omdat die vergunningen niet op een uniforme wijze worden opgesteld.

Daarnaast dienen de gegevens over de huidige situatie en de milieugebruiksruimte gekoppeld te worden om ze bruikbaar te maken voor een afweging als 'kan ik hier bouwen of niet?'. Door een plan of project in een vroegtijdig stadium te screenen op inpasbaarheid, kunnen al aan het begin van een project de omgevingseisen worden meegenomen. Bij screening zou gebruikt gemaakt kunnen worden van vuistregels, zoals die bijvoorbeeld binnen het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn ontwikkeld. Als een plan of project gemakkelijk inpasbaar is en niet in betekenende mate bijdraagt aan een verandering van de omgeving, is geen diepgaand nader onderzoek nodig. Zo niet dan is nader onderzoek nodig naar de inpassingsmogelijkheden of moet de kans dat het plan uitvoerbaar is laag worden ingeschat. Naast kostenbesparing kan vroegtijdige screening ook tot versnelling van de vergunningsprocedure leiden.

2.3 Bestendigheid

Om een goed beeld te krijgen van lokale situatie en een goede besluitvorming is het van belang dat de gegevens betrouwbaar zijn. Kwaliteitsborging bestaat al op verschillende terreinen. In het domein archeologie, bijvoorbeeld, vindt borging plaats door zelfregulering in een beroepsgroep; bij natuur door de Gegevensautoriteit Natuur. De gegevens over de luchtkwaliteit worden jaarlijks formeel vastgesteld door de minister van IenM (zie bijlage 3). Soms heeft de autoriserende partij het recht om vragen te stellen aan gegevensleveranciers en soms ook het recht om gegevens te wijzigen.

Soms dienen onderzoeken herhaald te worden omdat de gegevens uit eerdere vergunningaanvragen formeel niet meer gebruikt mogen worden. De herbruikbaarheid van de gegevens hangt ook af van de mate waarin de informatie aan verandering onderhevig is. Dit verschilt ondermeer per compartiment, bodem is minder veranderlijk dan lucht en water.

In het rapport "Omgevingsrecht en het proces van gebiedsontwikkeling" van Sorel et al. [2011] van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt voor een aantal casussen beschreven in hoeverre het omgevingsrecht effect heeft op de procesduur. PBL concludeerde dat vooral cultuurhistorie, bodem, flora en fauna, luchtkwaliteit, geluid en externe veiligheid grote invloed hebben op de complexiteit en procesduur van de gebiedsontwikkeling. Doordat de rechter op al deze punten kan toetsen, waarbij ondermeer de gebruikte gegevens door andere belanghebbenden in twijfel worden getrokken, staat een deel van de planvorming in het teken van het voldoen aan alle omgevingsrechtelijke bepalingen. Het aantal beroepsprocedures met betrekking tot luchtkwaliteit is na 2009 sterk afgenomen door de Programmatische Aanpak Luchtkwaliteit, de bulk ligt nu bij geluid en natuur.

3 Relevante ontwikkelingen

3.1 Beschikbaarheid

Stelsel van Basisregistraties

Op dit moment zijn een aantal basisregistraties in ontwikkeling, die samen het Stelsel van Basisregistraties gaan vormen die door alle overheidsinstellingen verplicht en zonder nader onderzoek gebruikt moeten worden bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken. Deze Basisregistraties moeten aan 12 eisen voldoen (Wetsvoorstel Eerste Kamer 22 juni 2007):

1. De registratie is bij wet geregeld.
2. De afnemers hebben een terugmeldplicht.
3. De authentieke registratie wordt verplicht gebruikt door de hele overheid.
4. Er is duidelijkheid over de aansprakelijkheid.
5. De realisatie en exploitatie geschieden tegen redelijke kosten en er is eenduidigheid over de verdeling ervan.
6. Er is duidelijkheid over inhoud en bereik van de registratie.
7. Er zijn sluitende afspraken en procedures tussen de houder van het register enerzijds en de leveranciers en de afnemers van gegevens anderzijds.
8. Er zijn duidelijke procedures met betrekking tot de toegankelijkheid van de authentieke registratie.
9. Er is een stringent regime van kwaliteitsborging.
10. Er is vastgelegd dat en hoe afnemers van gegevens op een niet-vrijblijvende wijze betrokken worden bij de besluitvorming over de registratie.
11. De positie van de authentieke registratie binnen het stelsel van authentieke registraties is duidelijk en de relaties met de basisregistraties zijn beschreven.
12. De zeggenschap over de authentieke registratie berust bij een bestuursorgaan en er is een minister verantwoordelijk voor het realiseren, resp. het functioneren van de registratie.

Ten aanzien van de omgeving zullen met name de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Topografie (BRT), Basisregistratie Kadaster (BRK), Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) en Basisregistratie Ondergrond (BRO) van belang zijn. Voor iedere registratie worden verschillende rollen en verantwoordelijkheden vastgelegd:

1. Registratiehouder: het departement dat politiek eigenaar en verantwoordelijke voor correcte uitvoering van de registratie is.
2. Verstrekker: de uitvoeringsorganisatie die de landelijke voorziening beheert voor het verstrekken van de gegevens uit de basisregistratie.
3. Bronhouder: de gegevensleverancier van de basisregistratie is verantwoordelijk voor het ter beschikking stellen van de juiste en actuele gegevens in "zijn" basisregistratie.
4. Afnemer: organisaties (overheid en privaat) die gegevens betrekken uit de basisregistraties voor gebruik in bepaalde processen.

Het is wonderlijk dat de bodemkaart in een basisregistratie wordt opgenomen en andere aspecten waar men bij de Raad van State tegen aanloopt zoals geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit, natuur, archeologie en bodemsanering niet. Verkend zou moeten worden in welke mate de kwaliteitsborging van deze gege-

vens door middel van extra basisregistraties voor de omgevingskwaliteit vergroot kan worden.

INSPIRE

De Europese richtlijn INSPIRE helpt om de beschikbaarheid, kwaliteit, organisatie, toegang tot en uitwisseling van geo-informatie in Europa te verbeteren. INSPIRE verplicht de 27 Europese lidstaten om plaatsgebonden gegevens over 34 thema's digitaal vindbaar en uitwisselbaar te maken. Om dit mogelijk te maken worden de gegevens gestandaardiseerd. De lidstaten brengen in kaart welke gegevens zij hebben binnen het bewuste thema en moeten er vervolgens voor zorgen dat deze gegevens conform INSPIRE worden beschreven, geharmoniseerd en als webservice beschikbaar gesteld. Alle Nederlandse datasets vallend onder de 34 INSPIRE thema's worden met metadata en webservices vindbaar en beschikbaar via het Nationaal Geo Register.

Thema's INSPIRE annex I, II en III

annex I

1. Systemen voor verwijzing door middel van coördinaten
2. Geografisch rasterstelsysteem
3. Geografische namen
4. Administratieve eenheden
5. Adressen
6. Kadastrale percelen
7. Vervoersnetwerken
8. Hydrografie
9. Beschermde gebieden

annex II

1. Hoogte
2. Bodemgebruik
3. Orthobeeldvorming
4. Geologie

annex III

1. Statistische eenheden
 2. Gebouwen
 3. Bodem
 4. Landgebruik
 5. Menselijke gezondheid en veiligheid
 6. Nutsdiensten en overheidsdiensten
 7. Milieubewakingsvoorzieningen
 8. Faciliteiten voor productie en industrie
 9. Faciliteiten voor landbouw en aquacultuur
 10. Spreiding van de bevolking – demografie
 11. Gebiedsbeheer, gebieden waar beperkingen gelden, gereguleerde gebieden en rapportage-eenheden
 12. Gebieden met natuurrisico's
 13. Atmosferische omstandigheden
 14. Meteorologische geografische kenmerken
 15. Oceanografische geografische kenmerken
 16. Zeegebieden
 17. Biogeografische gebieden
 18. Habitats en biotopen
 19. Verspreiding van soorten
 20. Energiebronnen
 21. Minerale bronnen
-

Figuur 3-1: Thema's van INSPIRE.

Annex I en II zijn momenteel in INSPIRE opgenomen. Er wordt gewerkt aan het invullen van Annex III. Gegevensontsluiting voor burgers, bedrijven en bestuursorganen in het kader van de Omgevingswet zou moeten aansluiten bij de systematiek die in het kader van INSPIRE wordt gekozen.

Aarhus

Voor milieu gegevens geldt de Aarhus conventie van de UNECE die op het gebied van milieu voorziet in het recht van de burger op beschikbaarheid van (milieu)gegevens en inspraak in besluitvorming.

Omgevingsloket Online

In het kader van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) is het omgevingsloket (www.omgevingsloket.nl) ingericht. Hiermee kunnen vergunningaanvragen digitaal worden aangevraagd en behandeld. Te onderzoeken valt of het omgevingsloket tegen lage kosten is te koppelen aan andere gegevensbestanden, zodat een vergunningaanvrager snel toegang kan krijgen tot de voor zijn adres geldende wettelijke regelingen en ontwikkelruimte.

Signaalkaarten

De DCMR Milieudienst Rijnmond stelt gegevens ter beschikking die bruikbaar zijn voor vergunningaanvragers. Interessant zijn daarbij de zogenaamde signaalkaarten, waarin kennis over de bestaande situatie gecombineerd is met kennis over geldende normen. Hiermee kan worden ingeschat of projecten/vergunningaanvragen passen binnen beschikbare ruimte. De signaalkaarten geven een goed voorbeeld van de manier waarop door koppeling van bestanden ook op nationaal niveau gegevens kunnen worden gepresenteerd die goed bruikbaar zijn bij de voorbereiding van plannen en projecten.

Geluid

Op het ogenblik wordt onder de noemer van Swung (Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid) gewerkt aan aanpassing van de Wet geluidhinder. In dit kader zullen gegevens beschikbaar komen over de geluidsproductieplafonds voor wegen. Die gegevens zullen worden gebruikt voor planbeslissingen. De centrale ontsluiting en kwaliteitsborging van alle relevante gegevens het berekenen van geluidsproductieplafonds is nog niet geregeld.

Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft een landelijke archeologische verwachtingskaart gemaakt, die inzicht biedt in de kans op het aantreffen van archeologische vondsten. Deze is vrij grofmazig en daarom zijn lokaal gedetailleerdere versies gemaakt, als onderdeel van cultuurhistorische waardekaarten, die meer dan enkel archeologie behelzen. Ze bieden een waardering van de aangetroffen/verwachte waarden en zijn gekoppeld aan beleidsregels. Alle provincies hebben cultuurhistorische waardenkaarten opgesteld met het oog op het verankeren van cultuurhistorie in bestemmingsplannen. De kaarten zijn niet allemaal onderling vergelijkbaar, omdat de provincies de kaarten voor verschillende doelen maken en eigen accenten leggen. RCE wil in de toekomst gaan ontsluiten welke gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaarten beschikbaar zijn. Er is veel informatie over cultuurhistorie bij gemeenten die nog niet ontsloten is.

3.2**Bruikbaarheid***Programmatische aanpak*

Een programmatische aanpak is een methode via een combinatie van generieke en specifieke maatregelen binnen de bestaande normen en beleidsdoelen ontwikkelruimte te creëren voor nieuwe activiteiten. De methodiek kan zowel op nationale als regionaal/lokale schaal worden toegepast. In de afgelopen jaren zijn onder andere het NSL en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) opgezet. In beide programma's is een uitgebreide, centrale online applicatie opgezet waar lokale en generieke data kan wordt opgeslagen, berekeningen mee uitgevoerd kunnen worden in lijn met wettelijk verankerde rekenmethoden, en waar resultaten in te zien zijn. Programma's vereisen een goede boekhouding opdat

juridisch kan worden aangetoond dat nieuwe ontwikkelingen en compenserende maatregelen voldoende in balans zijn en stellen dus extra eisen aan de benodigde gegevens. Voor de monitoring van de PAS worden de beschikbare informatiestromen thans in beeld gebracht.

De informatie rond habitattypen in Natura 2000 gebieden is nog niet centraal beschikbaar, maar het Interprovinciaal Overleg (IPO) werkt hier momenteel aan. De Landelijke Vegetatiedatabank bevat vegetatiegegevens van diverse bronhouders (conform de NDFP, Nationale Databank Flora en Fauna). Deze databank is in beheer bij Alterra in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I). De gegevens worden – tot op zeker niveau - ontsloten via internet (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapslvd.aspx>).

Omgevingsvisie

Voor het ontwikkelen van een omgevingsvisie gaat het (naast het rekening houden met randvoorwaarden die vanuit hogere bestuurslagen worden meegegeven) om het afwegen van verschillende opties en belangen. Dat vereist naast informatie over de fysieke omgeving ook informatie over de economische en sociale aspecten en ontwikkelmogelijkheden. Gebruikmaking van scenariogegevens van de planbureaus kan er voor zorgen dat regionale omgevingsvisies onderling consistentie vertonen.

Regionale Uitvoeringsdiensten

Het vormen van de regionale uitvoeringsdiensten (RUD's) leidt tot het verschuiven van politiek afgebakende uitvoerende werkzaamheden naar de RUD's. Het opsplitsen van politieke verantwoordelijkheden en uitvoerende taken maakt het belangrijk dat duidelijk is welke informatie wordt gebruikt voor de overheidsinstrumenten zoals visie, verordening, programma, vergunning en projectbesluiten.

De voor de uitvoering te gebruiken informatie moet zo worden georganiseerd dat deze is aan te wijzen. De aangewezen informatie moet actueel, betrouwbaar en juridisch 'juist' zijn. In het Project Uitvoering met Ambitie (PUMA) is eerder geconstateerd dat de bestaande kennisinfrastructuur niet voor alle kennisonderwerpen kennis van voldoende kwaliteit biedt, zijn de kennisbronnen versnipperd en vertonen zij overlap. De RUD's zijn in het kennisstelsel zowel gebruiker als leverancier van gegevens.

3.3 Bestendigheid

Los van de Basisregistraties waar de betrouwbaarheid via verschillende eisen goed geregeld is zijn de meeste initiatieven vooralsnog gericht op het beschikbaar maken van gegevens. In de interviews is aangegeven dat de bestendigheid van gegevens en de wijze waarop deze gecontroleerd worden belangrijk is. De bestendigheid dient goed geregeld te worden door o.a. standaardisering van monitoringsmethoden, certificering van bronhouders, de controle op en terugkoppeling van potentiële fouten. Hoewel de uitwerking van de bestendigheid per domein zal variëren zouden wel een aantal basisprincipes kunnen gelden. Voor domeinen waar de bestendigheid nog niet geregeld is, bevelen de meeste partijen aan eerst te werken aan beschikbaarheid en bruikbaarheid van de benodigde gegevens, alvorens de bestendigheid vorm te geven.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Beschikbaarheid

Uit de interviews met initiatiefnemers en bevoegd gezag blijkt dat er behoefte is aan één ingang waar alle gegevens over de fysieke leefomgeving beschikbaar zijn. Op dit moment worden de gegevens via verschillende kanalen ontsloten waardoor initiatiefnemers en bevoegd gezag vaak niet weten welke gegevens beschikbaar zijn. Er lopen verschillende initiatieven om gegevens beschikbaar te stellen en te harmoniseren, onder andere als gevolg van de Europese richtlijn INSPIRE. Er wordt gewerkt aan bundeling van gegevens, maar koppeling van de ontsluiting aan de gegevensbehoefte bij besluiten in het kader van de Omgevingswet is nog niet voorzien. Sommige bestanden hebben betrekking op feitelijke milieudruk en risico's, andere op de vergunde milieubelasting (de juridische werkelijkheid). Beide elementen spelen bij de Omgevingswet een rol.

Bruikbaarheid

Om beschikbare gegevens bruikbaar te maken in het kader van de Omgevingswet is koppeling en bewerking van de gegevens nodig. Initiatiefnemers en bevoegd gezag hebben behoefte aan een beslissysteem (of stoplicht); 'mag ik hier bouwen of niet?' Voor zo'n beslissysteem zijn gegevens nodig over:

- De huidige situatie; bruikbare gegevens zijn te vinden in diverse registers. Er zijn echter (gegevens binnen) domeinen die niet in registers vastgelegd zijn. Een compleet overzicht van missende, bruikbare gegevens ontbreekt. Dat zal nader geïnventariseerd moeten worden. Uit de voorliggende, beperkte inventarisatie komt in elk geval een sterke behoefte aan bruikbare verkeersgegevens naar voren.
- De toekomstige situatie; deze hangt af van de geplande activiteit. Binnen het domein lucht wordt gebruik gemaakt van vuistregels om te screenen of een activiteit al dan niet 'in betekenende mate' bijdraagt aan omgevingskwaliteit. Zoniet, dan is geen nader onderzoek nodig, wat leidt tot tijdswinst en kostenbesparing. Een dergelijke benadering zou ook voor andere domeinen verkend kunnen worden.
- De toegestane situatie; RO-Online zal gegevens gaan ontsluiten (bestemmingsplannen e.d.). Een overzicht van de milieuruimte is niet volledig, zo mist er bijvoorbeeld een overzicht van de vergunde emissies.

Voor de bruikbaarheid bij het nemen van omgevingsbeslissingen is een koppeling nodig tussen gegevens van de huidige/toekomstige en de toegestane situatie. Zulke koppelingen zijn op dit moment niet standaard voorhanden, op enkele lokale initiatieven na, zoals de signaalkaarten van DCMR.

Per geplande activiteit worden momenteel gegevens verzameld en gekoppeld. Dit gebeurt voor eenzelfde activiteit vaak op meerdere momenten in het besluitvormingsproces (voorbereiding, vaststelling, uitvoering, handhaving) en per domein, terwijl bepaalde basisgegevens (bv. verkeer) bruikbaar zouden moeten zijn voor meerdere domeinen (geluid, natuur, lucht). Nadere uitwerking van de mogelijke verbeteringen is hier gewenst. Dat zou uiteindelijk moeten leiden tot een eenduidiger beslissysteem.

Bestendigheid

Kwaliteitsborging en juridische eenduidigheid vormen een essentieel onderdeel van bovengenoemd beslissysteem, waar alle bruikbare gegevens over de fysieke leefomgeving te vinden zijn. De kwaliteitsborging c.q. autorisatie kan op verschillende wijze ingevuld worden. Een centrale onafhankelijke toetsing voor alle gegevens die beschikbaar gesteld worden is arbeidsintensief en kostbaar. Andere mogelijkheden zijn vormen van interne kwaliteitscontrole bij dataleveranciers en bronhouders, standaardisering van dataverwerking (uniforme toepassing van modellen en protocollen), mogelijk in combinatie met certificering. Nadere verkenning van deze opties is gewenst.

4.2 Aanbevelingen*Beschikbaarheid*

- Werk toe naar één ingang die gemakkelijk toegankelijk is voor initiatiefnemers en bevoegd gezag, waarbij bruikbaarheid en bestendigheid van de gegevens geborgd zijn. Bouw daarbij voort op bestaande initiatieven zoals INSPIRE.
- Onderzoek of het omgevingsloket eenvoudig en tegen lage kosten is te koppelen aan andere gegevensbestanden, zodat een vergunningaanvrager snel toegang kan krijgen tot de voor zijn adres geldende wettelijke regelingen en ontwikkelruimte. Voor zo'n centrale ingang gedachte is het nodig de service- en data-architectuur van Omgevingsloket (inclusief het juridisch functioneel ontwerp), RO-online, INSPIRE en Basisregistraties te harmoniseren.
- Stel voor die gevallen waar de gegevens er wel zijn, maar niet standaard beschikbaar worden gesteld, het beschikbaar stellen verplicht via het open data beleid van de overheid. Realiseer dit ook voor het ontsluiten van resultaten van specifieke studies die in het kader van planvorming en vergunningaanvragen zijn gedaan (bijvoorbeeld naar de ernst en risico's van bodemverontreinigingsgevallen), opdat hergebruik mogelijk wordt.

Bruikbaarheid

- Onderzoek op korte termijn of bestaande bestanden met gegevens (zoals registers) dekkend en koppelbaar zijn voor de Omgevingswet, en maak het juridisch mogelijk om nieuwe gegevensbestanden in te richten die nodig zijn voor de besluitvorming.
- Definieer in het kader van de Omgevingswet voor alle domeinen die van belang zijn de criteria voor de bruikbaarheid van gegevens (en met name de koppelbaarheid aan andere gegevens) en leg die vast in basisregisters voor die domeinen.
- Richt stapsgewijs aanvullende gegevensbestanden in. Uitgaande van bezwaarprocedures bij de Raad van State ligt de prioriteit bij lucht, natuur en geluid. Dit wordt ondersteund door de – overigens beperkte - inventarisatie van veel benodigde gegevens in casussen van planvoorbereiding.
- Onderneem op korte termijn actie om bruikbare consistente lokale verkeerscijfers beschikbaar te stellen. Het ligt voor de hand dat Rijkswaterstaat hierbij het voortouw neemt.
- Onderzoek de mogelijkheden om tot een registratie van vergunde emissieomvangen te komen.
- Onderzoek de mogelijkheden om vuistregels beschikbaar te stellen die bruikbaar zijn voor een eerste screening van de effecten van plannen en projecten op de omgevingskwaliteit. Leidt die vuistregels mede af uit onderzoek dat eerder is verricht voor vergelijkbare plannen en projecten.

Bestendigheid

- Besluit aan welke criteria de kwaliteitsborging moet voldoen om gegevens juridisch bestendig te maken in de verschillende fasen van het besluitvormingsproces.
- Verken in welke mate de openbaarheid en kwaliteitsborging van gegevens over geluid, externe veiligheid, luchtkwaliteit, natuur, archeologie en bodemverontreiniging is te verzekeren door het instellen van extra basisregistraties voor de omgevingskwaliteit. Sluit voor geluid en externe veiligheid aan bij lopende initiatieven om de kwaliteit van monitoringsresultaten te borgen.
- Besluit over een vorm van formalisatie van een samenwerkingsverband (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden) om de koppelbaarheid van beschikbare, bruikbare en bestendige gegevens te realiseren.

4.3 Acties voor de korte termijn

Verbeterde beschikbaarheid, bruikbaarheid en betrouwbaarheid van gegevens moet bijdragen aan snellere besluitvorming en meer samenhangende en eenvoudigere regelgeving, twee belangrijke doelen van de nieuwe Omgevingswet. Vanuit die gedachte adviseert het RIVM om in navolging van en naar het model van de Gegevensautoriteit Natuur de mogelijkheden van een college of platform van Gegevensautoriteiten Leefomgeving nader te verkennen. Via zo'n college zouden bestaande (of nog door de minister(s) en andere bevoegde gezagen aan te wijzen) onafhankelijke gegevensbeheerders gezamenlijk afspraken kunnen maken over de kwaliteitsborging en aanbevelingen kunnen doen over beschikbaarheid en bruikbaarheid van gegevens over de fysieke leefomgeving. De samenwerking binnen een dergelijk platform kan de bruikbaarheid en juridische bestendigheid van gegevens versterken. Gelijktijdig kunnen inhoudelijke strijdigheden en overlappingsen worden beperkt. Door voort te bouwen op bestaande initiatieven wordt bestaande ervaring en kennis met het borgen van de kwaliteit en het bruikbaar maken van de gegevens effectief benut en continuïteit verkregen.

Een college van gegevensautoriteiten kan stapsgewijs ontstaan door samenwerking tussen de verschillende instanties die voor de verschillende domeinen van leefomgeving thans een rol spelen bij de kwaliteitsborging van gegevens. Op korte termijn kan een verkenning gestart worden door een initiatiefgroep van partijen die hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in het nader uitwerken van i) de positionering, ii) de doelstelling, iii) de bevoegdheden, iv) de verantwoordelijkheden en v) de benodigde procedures voor het borgen van de kwaliteit en transparantie van - en inspraak op - omgevingsgegevens, van een mogelijk op termijn op te richten college van gegevensautoriteiten leefomgeving. Andere partijen kunnen in een latere fase op verzoek van de minister aansluiten bij dit groeimodel. In het kader van de Omgevingswet zal hierbij de onafhankelijkheid van de verschillende betrokken gegevensautoriteiten per domein van de leefomgeving geborgd moeten worden.

Laat het samenwerkingsverband de haalbaarheid van een beslissysteem onderzoeken voor verschillende varianten (welke domeinen, welke gegevens, etc.) door middel van business cases. Gebruik daarbij de gegevens van de geplande pilot van de Adviescommissie Wonen en Cultuur.

De pilot van de Adviescommissie Wonen en Cultuur betreft een verkenning van de mogelijkheden om doorlooptijden en kosten van onderzoeken voor projecten en ontwikkelingen te beperken, door slimmer gebruik te kunnen maken van bestaande gegevens (beter beschikbaar/toegankelijk maken van "wat er is"), onderzoeken efficiënter uit te voeren (door voort te bouwen op wat al beschikbaar is, en door bijvoorbeeld gebruik te maken van vuistregels) en wellicht een duidelijkere afbakening te maken van welke onderzoek daadwerkelijk uitgevoerd moeten worden (en dus onnodig onderzoek te schrappen).

Literatuur

Adviesgroep Verkeer en Vervoer. Voor een beter Nederland. *Omgevingsrecht ten dienste van verbetering van omgeving en besluitvorming*. Redactie: drs. D.J.F. Bel & A.M. Rouwette MSc. AVV/2011/003, 2 november 2011.

Eerste Kamer 31.085, *Invoering basisregistraties inkomen en waarde onroerende zaken*. 22 juni 2007.

ECORYS Nederland BV & Grontmij Nederland BV. *Kosten-batenanalyse INSPIRE*. In opdracht van Geonovum, nr. AK/SCY/II20166. Rotterdam, 17 november 2009.

Minister van Infrastructuur en Milieu, mw. drs. M.H. Schultz van Haegen. *Stelselwijziging Omgevingsrecht*. Brief IENM/BSK-2012/21699, 9 maart 2012.

Raad van State. *Bij brief van 22 augustus 2011, kenmerk IENM/BSK-2011/117589, heeft de Minister van Infrastructuur en Milieu op de voet van artikel 21a, eerste lid, van de Wet op de Raad van State aan de Afdeling advisering van de Raad van State gevraagd haar van voorlichting te dienen met betrekking tot de herziening van het omgevingsrecht*. No.W14.11.0341/IV, 's-Gravenhage, 25 januari 2012.

Schenk, E.J.M. *Milieusignaalkaarten. Vernieuwd!* DCMR Milieudienst Rijnmond, document 21310004, 6 maart 2012.

Schmidt A.M. & Kersten P.H. *Natuurwetgeving binnen het omgevingsrecht. Nieuwe ontwikkelingen en de huidige praktijk*. In opdracht van de Gegevensautoriteit Natuur (GaN). Alterra-rapport 2302, ISSN 1566-7197.

Bijlage 1: Interviewafspraken

Datum	Onderwerp	Externe partij
16 april	INSPIRE + andere ontsluitingsactiviteiten Geonovum	Geonovum (van Wijngaarden)
19 april (tel.)	Digitale keten Natuur Alterra-rapport 2302	Alterra (Schmidt)
25 april	Casus herstructurering bedrijven-terreinen	PBL (Buitelaar)
8 mei	Bepaling 'bulk'	Commissie M.E.R. (Draaijers)
9 mei	Casus herstructurering wijken + Urban Strategy	TNO (Kuijpers, Mandersloot)
10 mei	VVM-bijeenkomst 'Omgevingswet'	VVM
21 mei	Gegevensontsluiting voor Gemeenten	Grontmij (van Klaveren, Duindam & Kerlen)
21 mei	Digitale keten Natuur Alterra-rapport 2302	Alterra (Schmidt & Gies)
23 mei	Bijeenkomst Atlas voor Gemeenten, Zwolle	'Gemeenten langs de meetlat'
24 mei	Gegevensontsluiting Bodem	Bodemplus/Gemeenten Deventer (Nijssen)
31 mei	Gegevensgebruik + visie op ontsluiting	DCMR (de Hoog)
6 juni	Visie op ontsluiting	Adviescie Wonen&Cultuur (Stadig)
7 juni	Casus, gegevensgebruik + visie op ontsluiting	Rijkswaterstaat (Van Gennip)
8 juni	Bepaling 'bulk'	StAB (Huizer & Weemaes)
12 juni	Gegevensautoriteit Natuur	GAN (Bakker & Eggenkamp)
21 juni	Organisatievorm gegevensautoriteit	Rijkswaterstaat (van der Kaa)
21 juni	Organisatievorm gegevensautoriteit	GAN (Rombouts)
22 juni	Gegevensontsluiting cultureel erfgoed	RCE (Hendriks & vd Berg)
26 juni	Organisatievorm gegevensautoriteit	PBL, Commissie M.E.R. (Ketting, ten Holder, van den Berg)
29 juni	Visie op ontsluiting	Adviesgroep Milieu, Energie en Duurzaamheid (van Egmond)

Bijlage 2A: Genodigden/deelnemers bijeenkomst 14 juni

Naam	Organisatie
Mariska van der Ree	Adviescie Wonen&Cultuur
Paul van Joolingen	Adviescie Wonen&Cultuur
Harry Nijssen	Agentschap.nl / BodemPlus
Jan Klein Kranenburg	Agentschap.nl / BodemPlus
Pieter Bresters	Centraal Bureau voor de Statistiek
Maarten de Hoog	DCMR
Mario Bakker	DCMR
Geert Draaijers	EIA
Erik Eggenkamp	Gegevensautoriteit Natuur
Jacob Jan Bakker	Gegevensautoriteit Natuur
Luc de Horde	Geonovum
Sandra van Wijngaarden	Geonovum
Marjan Bevelander	Interprovinciaal Overleg
Ernst-Peter Oosterbroek	Kadaster
Haico Vegt	Kadaster
Martin Salzmann	Kadaster
Edwin Buitelaar	Planbureau voor de Leefomgeving
Hub Diederén	Planbureau voor de Leefomgeving
Marius van der Hoff	Provincie Noord-Brabant/BodemPlus
Frans Otto	Provincie Utrecht/BodemPlus
Kees Hendriks	Rijksdienst Cultureel Erfgoed
Bas van Gennip	Rijkswaterstaat/Informatiehuis water
John Plug	Rijkswaterstaat
Carla de Rie	Secretaris Adviescie Wonen&Cultuur
Carla Weemaes	Stichting Advisering Bestuursrechtspraak
Maaïke Huizer	Stichting Advisering Bestuursrechtspraak
Victorine Bogaardt	Stichting Advisering Bestuursrechtspraak
Marianne Kuijpers	TNO
Wart Mandersloot	TNO
Chris Backes	Universiteit Maastricht
Marco Lurks	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nicole de Keijzer	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Duco Stadig	Voorzitter Adviescie Wonen&Cultuur
Anne Schmidt	Wageningen Universiteit

Bijlage 2B: Genodigden/deelnemers bespreking 30 mei

Naam	Organisatie
Theo Aquarius	Ministerie van IenM
Arjan Dikmans	Ministerie van IenM
Yvette Ellenkamp	Ministerie van IenM
Eric Harthoorn	Ministerie van IenM
Harald Oldenziel	Ministerie van IenM
Dirk van Barneveld	Ministerie van IenM
Hub Diederer	Planbureau voor de Leefomgeving
Julie Ng-A-Tham	Ministerie van IenM
Cecilia van den Brandt	Ministerie van IenM
Dirk de Klerk	Ministerie van IenM
Sandra van Wijngaarden	Geonovum

Bijlage 3: Gegevensontsluiting per domein

Het hier geschetste beeld van de huidige ontsluiting van gegevens is niet volledig. De focus ligt op gegevens die nodig zijn met het oog op Europese regelgeving en gegevens die vaak nodig zijn bij beleid of omgevingsvergunningen. Het domein 'bodem' is hier beperkt tot het onderwerp bodemsanering en 'water' is beperkt tot wat ontsloten wordt met het oog op de Europese Kaderrichtlijn Water.

Gegevensontsluiting natuur

Wettelijke kader

De wet Natuurbescherming, bestaande uit de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998, zal 'later, gedeeltelijk of mogelijk' in de Omgevingswet geïntegreerd worden (zie bijlage 1 bij brief Stelselwijziging). Een eerste stap in die richting is al genomen door met de Flora- en faunawet (soortbescherming) en de Natuurbeschermingswet (gebiedsbescherming) aan te haken bij de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO). De natuurbescherming is onderverdeeld in gebiedsbescherming en soortbescherming. De soortbescherming wordt geregeld via de Flora- en Faunawet (<http://www.natuurbeheer.nu/Wet- en regelgeving/Nederland/Flora- en Faunawet/>), terwijl de gebiedsbescherming in Nederland geregeld is via de Natuurbeschermingswet (<http://www.natuurbeheer.nu/Wet- en regelgeving/Nederland/Natuurbeschermingswet/>) en de Ecologische Hoofdstructuur. De Nederlandse wetgeving voldoet aan de Europese richtlijnen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Gegevensautoriteit Natuur

In 2007 is Prof. Dr. Jan van Groenendaal door de Nederlandse overheid benoemd als onafhankelijke Gegevensautoriteit Natuur (GaN, www.gegevensautoriteitnatuur.nl). Zijn opdracht is het verminderen van conflicten tussen economie en ecologie door (1) de beschikbaarheid van betrouwbare natuurgegevens te verbeteren en (2) de rol van natuurgegevens in de ruimtelijke ordening te versterken. De stichting GaN beheert de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), waarin waarnemingen van flora- en faunasoorten voor Nederland zijn opgeslagen. De stichting bewaakt de wijze waarop de standaarden en normen voor het inwinnen, valideren, beheren en verspreiden van flora- en faunagegevens worden toegepast. De gegevens uit de NDFF zijn tegen betaling toegankelijk via het Natuurloket (www.natuurloket.nl). De gegevens kunnen helpen om in een vroeg stadium te beoordelen of een omgevingsvergunning of -plan voldoet aan de wettelijke eisen van de Flora- en Faunawet.

Alterra heeft recent in opdracht van de GaN de Natuurwetgeving binnen het Omgevingsrecht beschreven [Schmidt & Kersten 2012]. Het instrument voor de WABO, het Digitale Omgevingsloket (www.omgevingsloket.nl), bevat het onderdeel toestemming voor 'handelingen met gevolgen voor beschermde planten en dieren'. De achterliggende procedure van dit onderdeel, dat gescheiden is van de overige WABO-procedures, is dat de gemeente (op aangeven van de initiatiefnemer in het OLO) een 'Verklaring van geen bedenkingen' (Vvgb) aanvraagt bij de Dienst Regelingen (DR). Alterra concludeerde dat er een scheve verhouding is tussen het aantal aanvragen voor omgevingsvergunningen (ca. 250.000)

en het aantal Vvgb (ca. 80 procedures). Dit is vooral te verklaren door de procedures zelf en niet zozeer door de terugloop van het aantal aanvragen. Veel van de ondervraagde gemeenten (ca. 87%) geven aan expliciet rekening te houden met de natuurwetgeving (Ffw) bij omgevingsvergunningaanvragen, al zijn de gemeenten geen bevoegd gezag in deze procedure (wat betreft Ffw en NBw dus, wel wat betreft omgevingsvergunningverlening). De Natuurtoets is verantwoordelijkheid van Dienst Regelingen. Een minder groot percentage daarvan (ca. 74%) geeft aan de aanvragen niet expliciet te controleren op mogelijk handelen met gevolgen voor beschermde dieren- en plantensoorten (of de aanvrager dit juist heeft ingevuld ja/nee). Daarbij wordt ook door relatief weinig ondervraagde gemeenten (ca. 65%) gebruik gemaakt van natuurgegevens. Hoofdrede hiervoor is dat de initiatiefnemer de verantwoordelijkheid draagt. Initiatiefnemers geven bij slechts een zeer klein percentage (<10%) van de omgevingsvergunningaanvragen aan dat er sprake is van handelen met gevolgen voor beschermde dieren- en plantensoorten. Alterra concludeert ten aanzien van de gegevensontsluiting dat zij belang hecht aan de juiste interpretatie van de natuurgegevens, door waarnemingen te vertalen naar de mogelijkheid van het voorkomen van beschermde flora- en faunasoorten op planlocaties en zo ook het evalueren of geplande werkzaamheden een nadelig effect hebben op aanwezige flora- en faunasoorten. Die verantwoordelijkheid ligt nu bij de initiatiefnemer, die hiervoor de juiste expertise moet inhuren. Hier zijn verbeterlagen mogelijk door niet alleen natuurgegevens aan te bieden, zoals in het natuurloket, maar informatie op een niveau dat voor een initiatiefnemer te begrijpen is (bv. de locatie van belangrijke leefgebieden voor beschermde soorten, hier wordt door GaN overigens al aan gewerkt). De wetgeving (Ffw) vraagt om een signalering op soortniveau, maar een getrapte werkwijze (van leefgebied naar soort) kan hierbij wel van dienst zijn (Schmidt & Kersten 2012).

In het kader van de gebiedsgerichte bescherming staan de Natura 2000-gebieden centraal. Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden. In Nederland heeft Natura 2000 geleid tot het aanmelden van 163 natuurgebieden inclusief de mariene gebieden, waarvan er in totaal 58 definitief zijn aangewezen en de andere gebieden nog in ontwerpfasen (zie op <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=actuaaliteitaanwijzingen>). Om de natuurdoelen in een groot aantal van die gebieden te kunnen halen moet de neerslag van stikstof - de stikstofdepositie - minder worden. Die depositie daalt weliswaar al tientallen jaren maar is in veel gevallen nog steeds te groot om de stikstofgevoelige habitattypen (Annex I van de Habitatrichtlijn) weer een vitaal bestaan te bezorgen. De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is een instrument (vanaf begin 2009 van start gegaan) om de vastgelopen vergunningverlening in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 weer vlot te trekken. Daarvoor wordt momenteel een PAS monitoringsprogramma ontwikkeld, onder andere bestaande uit gegevens met betrekking tot stikstofemissies en -depositie (bronnen), maar ook gegevens over oppervlakte en de kwaliteit van habitattypen en de leefgebieden van flora- en faunasoorten (effecten), waarbij de kwaliteit van habitattypen grotendeels wordt afgeleid uit vegetatiegegevens. De informatie rond habitattypen in Natura 2000 gebieden is nog niet centraal beschikbaar, maar het Interprovinciaal Overleg (IPO) werkt hier momenteel aan. De Landelijke Vegetatiedatabank bevat vegetatiegegevens van diverse bronhouders (conform de NDFF, die gegevens bevat over flora- en faunasoorten). Deze databank is in beheer bij Alterra in opdracht van EL&I. De gegevens worden - tot op zeker niveau - ontsloten via internet (<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapslvd.aspx>).

Met de decentralisatie van het natuurbeleid is de noodzaak om afspraken te maken over het uitwisselen van gegevens over natuur gegroeid. Het IPO werkt met de Digitale Keten Natuur (DKN) om afspraken te maken met ketenpartners. DKN is door provincies ontwikkeld vanwege de omvorming van programma Beheer naar het nieuwe Subsiestelsel voor Natuur-en Landschapsbeheer (SNL). Het grote verschil met het oude subsiestelsel is dat de subsidieverstrekkers en -aanvragers samen een kaart maken waarop staat welk stukje bos of hoeveel hectaren natuur kan worden gesubsidieerd. In de DKN wordt ook gewerkt aan de uitvoering van verplichtingen vanuit INSPIRE. Onder INSPIRE annex I vallen beschermde gebieden, en onder INSPIRE annex III zal informatie over leefgebieden van soorten en habitattypen ontsloten worden.

Samenvatting

Voor het natuurdomein (de natuurwetgeving) zijn gegevens nodig over: beschermde gebieden, de verspreiding van soorten, de leefgebieden van soorten en habitattypen. Een deel hiervan zal in het kader van de implementatie van INSPIRE worden opgepakt (qua beschikbaarheid). Wat in INSPIRE niet wordt meegenomen zijn de onderliggende gegevens betreffende waarnemingen van soorten (NDFF) en vegetatiegegevens (LVD). De GaN beheert de NDFF. De LVD is beheer bij Alterra in opdracht van EL&I. In het kader van de decentralisatie worden door EL&I en IPO afspraken gemaakt (ook met andere ketenpartners) dat gegevens beschikbaar komen voor de EU rapportages en dat deze gegevens ook geactualiseerd worden middels monitoringsprogramma's waaronder het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM, zie <http://www.netwerkecologischemonitoring.nl/>). De GaN is vanuit EL&I gedelegeerd opdrachtgever voor de NEM-monitoring.

Gegevensontsluiting geluid

De Europese richtlijn Omgevingslawaai (2002/49/EG), die in Nederland in 2004 geïntegreerd is in de Wet geluidhinder, stelt gemeenten met meer dan 100.000 inwoners verplicht om iedere vijf jaar een geluidkaart en een actieplan te maken. Datzelfde geldt voor de "bronbeheerders", namelijk Rijkswaterstaat, ProRail, de provincies en voor de luchthaven Schiphol. Het projectbureau POLKA (Projectbureau Omgevingslawaai, Kartering en Actieplannen (www.polka.org)) van DHV ondersteunt deze partijen met de uitvoering van de verplichting. De geluidkaarten kunnen op papier of digitaal worden aangeleverd. De kaarten worden gemaakt aan de hand van het meet- en rekenvoorschrift, maar dit voorschrift biedt nog ruimte in bijvoorbeeld de keuze van aannames, waardoor de resultaten van de verschillende gemeenten niet altijd onderling vergelijkbaar zijn. POLKA verzamelt de links naar de digitaal aangeleverde kaarten. Gegevens over het peiljaar 2011 moeten halverwege dit jaar ter inzage worden gelegd. De geluidkaarten die Rijkswaterstaat, Prorail en Schiphol hebben gemaakt voor 2006 zijn (soms na kleine aanpassingen) terug te vinden in de Atlas Leefomgeving.

Op het ogenblik wordt gewerkt aan een grootschalige aanpassing van de Wet geluidhinder. Dit gebeurt onder de noemer van Swung (Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid). Halverwege dit jaar worden in het kader daarvan geluidproductieplafonds (GPP's) voor rijksinfrastructuur (rijkswegen en spoorwegen) ingevoerd. Dit houdt in dat er aan weerszijden van de betrokken wegen en spoorwegen een keten van punten met maximale geluidwaarden, oftewel bovengrenzen voor de geluidproductie, komt te liggen. Prorail en Rijkswaterstaat leveren jaarlijks een overzicht van de naleving van de GPP's. In de nieuwe wet (artikel 11.25) is vastgelegd dat er een elektronisch te raadplegen geluidregister komt, waarin in elk geval de volgende gegevens staan:

1. het laatstelijk genomen besluit waarbij het geluidproductieplafond is vastgesteld of gewijzigd
2. de ligging van de referentiepunten
3. de brongegevens

Het RIVM zal de GPP's gaan valideren. De nieuwe regels komen, wat de rijksinfrastructuur betreft, in de plaats van de huidige regels omtrent de aanleg en reconstructie van een (spoor)weg. Voor de bouw van geluidsgevoelige objecten langs wegen en spoorwegen met geluidproductieplafonds dienen de GPP's als brongegevens. De brongegevens staan hierdoor in principe niet meer ter discussie; ze zijn immers vastgelegd in het geluidregister. Verder blijven vooralsnog de bestaande normen van de Wet geluidhinder, met enkele noodzakelijke aanpassingen, van toepassing. Ook op decentraal beheerde wegen en spoorwegen blijft de Wet geluidhinder van toepassing. Deze onderwerpen zullen onderdeel uitmaken van de volgende stap in de herziening van de geluidsregelgeving, "Swung-2".

In het kader van de Wet geluidhinder moet voor omgevingsvergunningen voor nieuwe woningen of infrastructuur de geluidbelasting op de gevel van woningen en andere geluidsgevoelige bestemmingen berekend worden. Deze wordt, meestal door akoestische bureaus, vastgesteld aan de hand van het meet- en rekenvoorschrift geluidhinder, dat onderdeel is van de wet. Deze toetsing vereist een hoog detailniveau en vaak is er ook sprake van planafhankelijkheid. Landelijke kaarten hebben in het algemeen niet dit detailleringniveau. De resultaten van de berekeningen van adviesbureaus worden niet structureel ontsloten (maar zijn wel beschikbaar bij inspraakprocedures). Het RIVM zal het meet- en rekenvoorschrift gaan beheren. Er bestaat ook een meet- en rekenvoorschrift voor geluid van windmolens. Gegevens over de geluidproductie door windmolens worden niet centraal ontsloten, evenmin als gegevens over industriegeluid. Het RIVM en PBL hebben in het verleden landelijke geluidkaarten geproduceerd als basis voor onderzoek naar de geluidhinder in Nederland.

In het kader van INSPIRE annex III zullen kaarten van geluidbelasting worden ontsloten. Het is op dit moment nog niet bekend op basis waarvan deze kaarten gemaakt zullen worden.

Samenvatting

De kaarten die in het kader van de Europese Richtlijn worden gemaakt, zouden gebruikt kunnen worden voor een globale, eerste screening van mogelijke effecten van een project/plan op de geluidsbelasting. Voor dat doel zouden alle kaarten digitaal beschikbaar moeten komen, en zouden de kaarten geharmoniseerd en gevalideerd moeten worden. Een nadeel is dat gegevens over kleine gemeenten ontbreken, omdat die niet onder de Richtlijn vallen. Verder zijn de kaarten niet gebaseerd op de GPP gegevens (nodig voor Omgevingswet), maar op de werkelijke geluidbelasting.

Een alternatief is om ten behoeve van de Omgevingswet geluidkartering uit te voeren op landelijke schaal. Voor de rijksinfrastructuur kunnen de gegevens van GPP's gebruikt worden om de geluidbelasting op de gevel van woningen te berekenen, aan de hand van aanvullende gegevens over omgevingskenmerken uit het Kadaster. Ook de geluidbelasting van gemeentelijke wegen zal vaak van toepassing zijn op een project. Hiervoor is de beschikbaarheid van invoergegevens het grootste obstakel om tot een geluidkartering te komen. Kortom, deze aanpak vereist nog nader onderzoek. Voor informatievoorziening richting burgers zijn de kaarten van de Europese Richtlijn, die de werkelijkheid schatten,

overigens beter bruikbaar zijn dan kaarten op basis van GPP's, omdat die plafondwaarden weergeven.

Het is op dit moment onbekend of de berekeningen door akoestische bureaus voor specifieke plannen zich lenen voor hergebruik en of ontsluiting dus wenselijk is.

Gegevensontsluiting lucht

Europese Richtlijn

Op 21 mei 2008 is de nieuwe Europese richtlijn inzake Luchtkwaliteit aangenomen (2008/50/EC). Deze richtlijn stelt normen voor verscheidene stoffen in de buitenlucht. In de nieuwe richtlijn wordt de mogelijkheid gegeven om voor PM₁₀, NO₂ en benzeen tot respectievelijk 3, 5 en 5 jaar uitstel te krijgen om aan de normen te voldoen. Het uitstel is echter wel aan voorwaarden gebonden. Het verzoek om uitstel dat door Nederland is gedaan is begin 2009 door de Europese commissie goedgekeurd. Het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) vormde een belangrijke pijler in het verkrijgen van het uitstel.

Rapporteren van de lokale luchtkwaliteit

Lokale overheden zijn conform de Wet Milieubeheer (artikel 5.19) en conform de methoden en frequentie zoals beschreven in de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit verplicht jaarlijks de luchtkwaliteit te rapporteren. Voorheen maakt decentrale overheden ieder voor zich berekeningen en kaartjes waarbij InfoMil (AgentschapNL) deze centraal verzamelde voor de EU-rapportage. Recent wordt dit integraal uitgevoerd via de Monitoringstool die speciaal is ontwikkeld voor het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit.

De applicatie wordt beheerd door het RIVM. De rapportage van de monitoring, gebaseerd op de resultaten van de applicatie, wordt opgesteld door het RIVM in samenwerking met InfoMil (AgentschapNL), die samen het 'Bureau Monitoring' (BM) vormen. Binnen het BM is InfoMil verantwoordelijk voor de frontoffice – eerstelijns ondersteuning aan de decentrale overheden.

Bepalen van luchtkwaliteit

De luchtkwaliteit op een willekeurige locatie in Nederland wordt in goede benadering beschreven als de som van concentratiebijdragen van bronnen in de directe omgeving, bijvoorbeeld verkeer of industrie, en concentratiebijdragen van 'de rest van Nederland'. Het RIVM berekent elk jaar voor geheel Nederland voor de belangrijkste stoffen de concentraties ten gevolge van alle bekende emissies in Nederland. De emissiegegevens vanuit de Emissie Registratie (ER) vormen een belangrijke basis. De berekeningen zijn noodzakelijkerwijs betrekkelijk grof, de kleinste details zijn één vierkante kilometer groot. Deze concentraties worden aangeduid als de grootschalige concentraties of achtergrondconcentraties, over het algemeen afgekort als GCN. Om de luchtkwaliteit in het door de EU gewenste detailniveau te bepalen (langs een straat of bij een bedrijf) moet binnen een vierkante kilometer nader worden gedetailleerd aan de hand van zogenaamde Standaard RekenMethoden.

Standaard rekenmethoden (RBL 2007) en uitzonderingen

De rekenregels van Standaard RekenMethode-1 en -2 zijn in de Regeling beoordeling luchtkwaliteit (RBL) beschreven. Het RIVM adviseert de minister over de technische aspecten van deze rekenmethoden. In de regeling is vastgelegd dat de minister vaststelt welke generieke gegevens gebruikt moeten worden in deze

berekeningen (zoals bijvoorbeeld de GCN, emissiefactoren, et cetera). Deze invoergegevens worden door de minister gepubliceerd op de website van de Rijks-overheid. De lokale invoergegevens (wegkenmerken, verkeercijfers, lokale maatregelen, et cetera) is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag en wordt derhalve, anders dan met de generieke gegevens, niet centraal vastgesteld. Los van de Standaard Reken Methoden maakt de Regeling beoordeling luchtkwaliteit het mogelijk dat ook andere modellen en of methoden (bijvoorbeeld windtunnels) kunnen worden gebruikt in luchtkwaliteitsberekeningen. Een voorwaarde is dan wel dat deze modellen en of methoden aantoonbaar gelijkwaardig zijn aan de Standaard Reken Methoden. Op verzoek van de minister stelt het RIVM de mate van gelijkwaardigheid vast en brengt hierover een advies uit. De minister keurt de afwijkende methode uiteindelijk goed, of niet.

Metten van de lokale luchtkwaliteit

In het systeem van luchtkwaliteitsbepaling en toetsing is in de praktijk slechts een beperkte directe rol weggelegd voor metingen. Metingen zijn uiteraard wel belangrijk voor de ijking en de validatie van de modelberekeningen. Hiervoor worden metingen van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit van het RIVM gebruikt. Voor belangrijke componenten zoals fijn stof (PM₁₀) en stikstofdioxide (NO₂) zijn circa 50 meetpunten beschikbaar, verdeeld over verschillende soortenlocaties (zoals regionale achtergrond, stedelijke achtergrond en drukke straten). Hiermee is een voldoende representatief beeld over Nederland beschikbaar en een adequate controle op de modelberekeningen mogelijk. De meetgegevens worden in een database bij het RIVM opgeslagen en via de RIVM-website beschikbaar gesteld voor derden. Tevens worden de meetresultaten in een internationale database (AIRBASE) opgeslagen.

Verkeersgegevens

De verkeerscijfers en wegkenmerken zijn voor de NO₂ en PM₁₀ berekeningen cruciaal. De cijfers worden in praktijk echter voor uiteenlopende doelen ingezet, waarbij luchtkwaliteitsberekeningen er slechts één van is. Hierdoor zijn er ook uiteenlopende eisen aan planning en kwaliteit van deze gegevens. De verkeersgegevens komen in Nederland tevens op uiteenlopende wijze tot stand. Waar kleine gemeenten bijvoorbeeld de verkeerscijfers op persoonlijke ervaring inschatten, gebruiken met name grote gemeenten en Rijkswaterstaat verkeersmodellen. Het aantal verkeersmodellen in Nederland is beperkt. De uitkomsten daarentegen niet. Er gaan verschillende soorten gegevens in de modellen, zoals sociaaleconomische aannames, die gepaard gaan met de nodige onzekerheden. Twee naburige gemeenten kunnen door andere zienswijzen, andere aannames, andere frequentie van ijking van het model, et cetera, gemakkelijk uiteenlopende resultaten krijgen voor één en hetzelfde stukje weg. Soms wellicht ook terecht en verdedigbaar. Publiekelijk wel moeilijk uitlegbaar. Er zijn verschillende initiatieven om (de toepassing van) de modellen meer consistent te maken, vaak vanuit de provincie getrokken. Rijkswaterstaat kan als voorbeeld dienen met het consistent maken van de regionale modellen en procedureel borgen van de kwaliteit.

Gegevensontsluiting externe veiligheid

Wettelijk kader

De relevante externe veiligheidsgegevens betreffen de resultaten van kwantitatieve risicoanalyses (QRA) van activiteiten met en het transport van gevaarlijke stoffen. Hierbij gaat het om het plaatsgebonden risico (in de vorm van risicocon-

touren en afstanden) en het groepsrisico (kans op het overlijden van een groep personen door een ongeval met gevaarlijke stoffen).

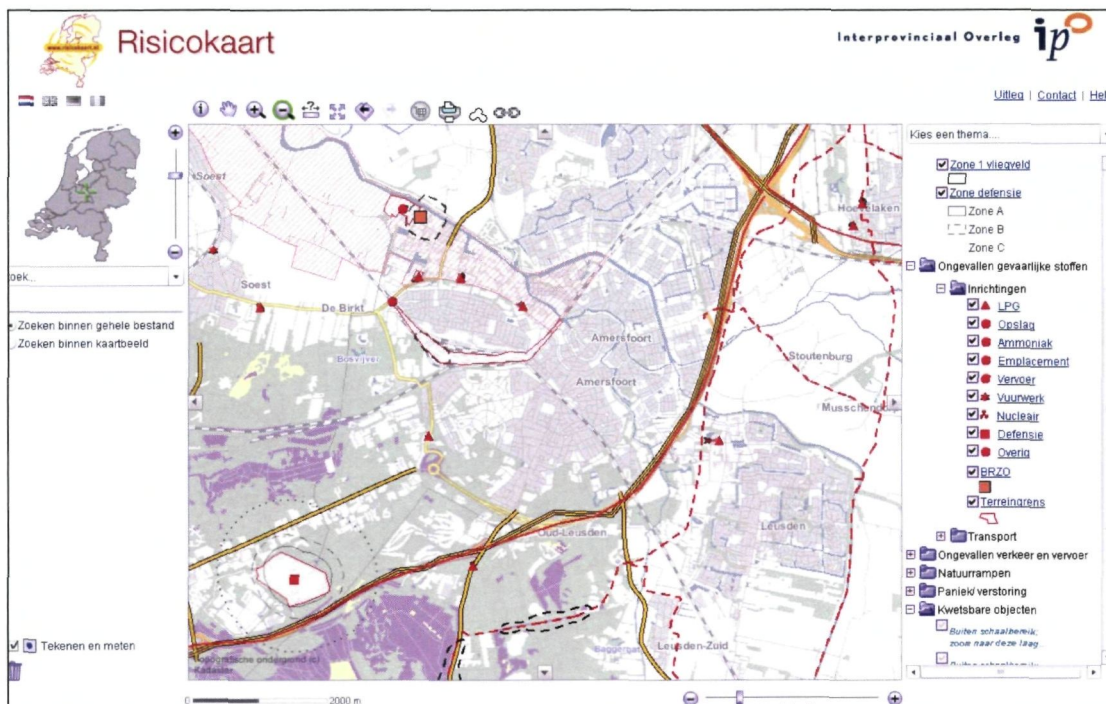
Voor inrichtingen, transport (weg, spoor, water) en buisleidingen zijn de rekenmethodieken en de te hanteren normen vastgelegd in verschillende besluiten, respectievelijk Bevi (Besluit externe veiligheid inrichtingen), Bevb (Besluit externe veiligheid buisleidingen) en Btev (Besluit transport externe veiligheid). Het Btev is nog niet geformaliseerd; Bevi en Bevb wel. RIVM beheert de voorgescreven rekenmethodiek (rekenpakket en handleiding) voor inrichtingen en buisleidingen. Rijkswaterstaat (RWS) is de beheerder voor transport.

Voor inrichtingen is naast het Bevi ook het Brzo 1999 van belang, omdat hierin specifieke eisen worden gesteld aan de grotere risicovolle bedrijven. Brzo 1999 is de Nederlandse invulling van de Europese SEVESO II richtlijn.

Voor het transport is naast het BTEV het basisnet relevant: via het basisnet worden risicoplafonds vastgelegd (in de vorm van transporthoeveelheden), waarmee in de ruimtelijke ontwikkelingen rekening moet worden gehouden. Hieronder wordt ingegaan op de ontsluiting en van de externe veiligheidsgegevens. Dit is gewaarborgd in het Registratiebesluit Externe Veiligheid en de Regeling Risicokaart.

Register risicosituaties gevaarlijke stoffen (RRGS) en (provinciale) Risicokaarten Gemeenten, provincies en Rijk zijn vanaf 30 maart 2007 verplicht de risico's van gevaarlijke stoffen en andere risico's te registreren vanwege het Registratiebesluit Externe Veiligheid (Wet Milieubeheer) en de Regeling Risicokaart (op basis van artikel 6a van de Wet rampen en zware ongevallen, thans: Wet veiligheidsregio's). Op basis van laatgenoemde Regeling maken Veiligheidsregio's een risicoprofiel van alle risicobronnen. Het bevoegd gezag legt de informatie over risicovolle bedrijven en transport van gevaarlijke stoffen vast in het Register risicosituaties gevaarlijke stoffen (RRGS) en voor overige ramptypen (zoals overstromingen) in het Informatiesysteem Overige Ramptypen (ISOR). Het IPO beheert het RRGS en ISOR. Hulpmiddel voor het inventariseren van de risicosituaties die verplicht moeten worden geregistreerd is de Leidraad Risico-Inventarisatie (bestaande uit de delen Gevaarlijke stoffen en Overige ramptypen). Het deel Gevaarlijke stoffen is in beheer van het RIVM, het deel Overige ramptypen bij het NIFV.

Als uitgangspunt geldt de situatie zoals deze is vastgelegd in de milieuvergunning. Na invoeren van de gegevens in het RRGS c.q. het ISOR autoriseert het bevoegd gezag deze gegevens waarna ze afgebeeld worden op de provinciale risicokaarten (www.risicokaart.nl). Zie Figuur B3-2 als voorbeeld.

Figuur B3-2: Voorbeeld van een risicokaart.

Er vindt geen centrale autorisatie van de gegevens plaats. Aanvankelijk heeft het Registratiebesluit zo'n rol aan RIVM toebedeeld. Verder dan een (zeer) marginale toetsing is RIVM echter niet gekomen. Daarom is de rol van centrale toetsers twee jaar geleden uit het Registratiebesluit gehaald.

De gegevens over externe veiligheid zijn dus beschikbaar en er bestaat een leidraad voor de totstandkoming van gegevens. Er is bij het bevoegd gezag echter geen werkend kwaliteitssysteem dat de kwaliteit van het gehele proces van inventarisatie van de risicosituaties tot en met de autorisatie van risicogegevens waarborgt. Er is ook geen centrale organisatie die de kwaliteit ervan bewaakt. Nu wordt al ondervonden dat ondanks de wettelijke actualisatieverplichting, de RRGs-data beperkt worden geactualiseerd. Er is bij IPO-LBO (Landelijke Beheersorganisatie Riscokaart) wel aandacht voor de kwaliteitsaspecten, maar de verbeteringsproces verloopt stroef en langzaam. Het behoeft geen betoog dat verouderde data een goede monitoring in de weg staan.

In 2012 zal de uitvoering van het Registratiebesluit worden geëvalueerd.

Monitoring

Verschillende partijen (IPO, LAT Risicobeheersing, RIVM, enkele provincies) voeren op onderdelen van de beleidseffectketen monitoringsactiviteiten uit die overlappen hebben.

Er is nog geen poging ondernomen om tot een meer afgestemde monitoring te komen. De enige provinciale afstemming is de actie van de IPO werkgroep Externe Veiligheid. Deze heeft in 2012 een lange lijst van effectindicatoren opgesteld. RIVM heeft aan de totstandkoming van deze lijst meegewerkt. De indicatorenlijst dient als richtlijn voor provincies die monitoringsambities hebben. Er staan ook indicatoren op die thans niet kunnen worden gemonitord, omdat geen instantie de data daarvoor verzamelt en of registreert. Dat is ook geen verplichting. Het RRGs zal alleen voor een beperkt aantal indicatoren de benodigde data leveren.

Populatiebestand groepsrisico

Bij de uitvoering van een kwantitatieve risicoanalyse (QRA) kan gebruik worden gemaakt van het populatiebestand 'Groepsrisicoberekeningen'. Het gebruik van deze tool is geen verplichting, maar wordt aangeboden als hulpmiddel. Het populatiebestand koppelt diverse geautoriseerde databases (werken, wonen, onderwijs, zorg etc.) aan elkaar en is via een webtool te benaderen. Het beheer van dit bestand gaat in 2013 waarschijnlijk over van IenM naar IPO. Het is nog niet duidelijk welke toepassingsmogelijkheden in de licentiecontracten zullen worden vastgelegd. Daarover wordt nu nog onderhandeld. Een van de bespreekpunten is het opnemen van het BAG-bestand. Voor sommige toepassingen is het gebruik van het BAG-bestand voldoende. Zo is de update in 2012 van de data voor de Omgevingsbalans van PBL is gebeurd met BAG-data.

Samenvatting

Op basis van de huidige wijze van gegevensontsluiting externe veiligheid, komen we tot de volgende aanbevelingen:

1. De eerste aanbeveling is om een landelijke monitoringsorganisatie op te richten met als doel om tot een samenhangend en afgestemde EV-monitoring te komen. Dit zou eventueel een plek kunnen krijgen binnen een nieuwe te vormen kenniscentrum Veiligheid in het kader van de RUD-vorming. De rol van RIVM is om de landelijke context niet uit het oog te verliezen. Ook omdat de Nederlandse situatie voor sommige indicatoren (Seveso II) aan de EU gerapporteerd moet worden. RIVM heeft begin 2012 een houtskoolschets voor een landelijke monitoringsorganisatie opgesteld voor I&M en IPO.
2. Op dit moment mag het populatiebestand uitsluitend voor groepsrisicoberekeningen worden gebruikt. Het strekt, met het oog op ontsluiting van gegevens voor de Omgevingswet, tot aanbeveling om in dit overgangsproces te bespreken waar en hoe het gebruik van dit geautoriseerde bestand geoptimaliseerd kan worden (bijvoorbeeld door uitbreiding van het toepassingsgebied).

Gegevensontsluiting water*Wettelijk kader*

Sinds eind 2000 is de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht. Deze moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is. Daarnaast heeft Nederland o.a. monitoringsverplichtingen een groot aantal andere internationale afspraken zoals de Internationale Rijn Commissie (IRC), Internationale Maas Commissie (IMC), Internationale Schelde Commissie (ISC), de OSPAR conventie, het RAMSAR-verdrag, de Noordzeeministersconferentie, Trilateral Wadden Group, het Eems-Dollard verdrag en aanvullend protocol.

Informatiehuis Water en het KRW portaal

In het Bestuursakkoord Water (2011) zijn afspraken gemaakt over het verzamelen en ontsluiten van informatie voor de KRW via het Informatiehuis Water (IHW), een samenwerkingsverband van het Waterschapshuis, Rijkswaterstaat en het IPO. In 2011 heeft het IHW, het KRW portaal in beheer genomen. Het KRW -portaal is bedoeld om het KRW-proces te ondersteunen en te versnellen. Vanaf 2012 zullen de activiteiten van het IHW op basis van business cases stapsgewijs worden uitgebreid naar het gehele waterdomein.

Het KRW-portaal is primair bedoeld om de gegevensuitwisseling en het informatiebeheer rond het thema waterkwaliteit te bundelen. Daarbij gaat het naast oppervlaktewater nadrukkelijk ook om grondwater. Hiertoe voert het IHW de gezamenlijke regie op vraagbundeling en functionele aansturing op de gedeelde informatiebehoefte en uniformering van inwinning, opslag, verwerking en toegang tot waterinformatie. Het IHW tracht dit te bewerkstelligen door standaardisatie, ontwikkelen en beheren van de Aquo-standaard; stimuleren van het gebruik van de Aquo-standaard, een uniforme manier voor gegevensuitwisseling en gegevensbeheer binnen de watersector.

Daarnaast wordt binnen het KRW-portaal de Aquo-kit ontwikkeld. De Aquo-kit is een gereedschapskist met een aantal op elkaar afgestemde IT-instrumenten. De Aquo-kit ondersteunt waterbeheerders bij de geharmoniseerde verwerking van de monitoringsgegevens en de rapportage richting de Europese Unie. De Aquo-kit toetst meetgegevens van de oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit aan de wettelijk vastgelegde waterkwaliteitsnormen. Daarnaast ondersteunt Aquo-kit voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) de toestandsbeoordeling van waterlichamen volgens bestuurlijk vastgestelde protocollen. Het KRW-portaal is er specifiek op gericht om de waterkwaliteitsgegevens voor de Europese Unie in de juiste vorm beschikbaar te maken.

Overige gegevensontsluiting

Om aan de monitoringsverplichtingen te voldoen die uit andere (inter)nationale verdragen en afspraken voortvloeien beheert het Rijk verschillende meetnetten. De informatie uit deze meetnetten wordt via verschillende informatiesystemen ontsloten. Ieder van deze systemen speelt in op een bepaalde behoefte. Zo bestaan er verschillende websites die de data voor iedereen beschikbaar maken: Actuele waterdata: waar de scheepvaart actuele meetgegevens kan vinden over waterstanden, vaarwegstremmingen, doorvaarhoogten, astronomisch getij, afvoeren en stroomsnelheid, golfgegevens, watertemperaturen, chlorositeit, wind- en zicht gegevens en luchtdruk;

Aqualarm: is een alarmeringssysteem waarmee op basis van ingewonnen meetwaarden de waterkwaliteit van de rivier wordt bewaakt.

Waterbase: is een website waarmee de gevalideerde meetgegevens uit landelijk watermonitoringsprogramma van Rijkswaterstaat voor iedereen beschikbaar worden gemaakt.

Samenvatting

De informatie op de sites Actuele Waterdata, AquaAlarm en Waterbase maken de gegevens voor iedereen beschikbaar, dit is niet het geval met de informatie op het KRW-portaal, daar is de monitoringsinformatie alleen beschikbaar voor de waterbeheerders. Bij de waterbase gaat het om gevalideerde gegevens. Voor de KRW rapportage via het KRW-portaal bestaan er uitgebreide protocollen wat, wanneer en hoe gemonitord en gerapporteerd moet worden.

Bodemsanering

Wettelijk kader

De overheid wil dat vóór 2015 tenminste de huidige humane spoedlocaties zijn aangepakt (gesaneerd, dan wel risico's weggenomen). Humane spoedlocaties zijn locaties die bij huidig gebruik een onaanvaardbaar risico vormen voor de mens. Bij de landelijke inventarisatie in 2011 is vastgesteld dat het daarbij nog om ongeveer 400 locaties gaat.

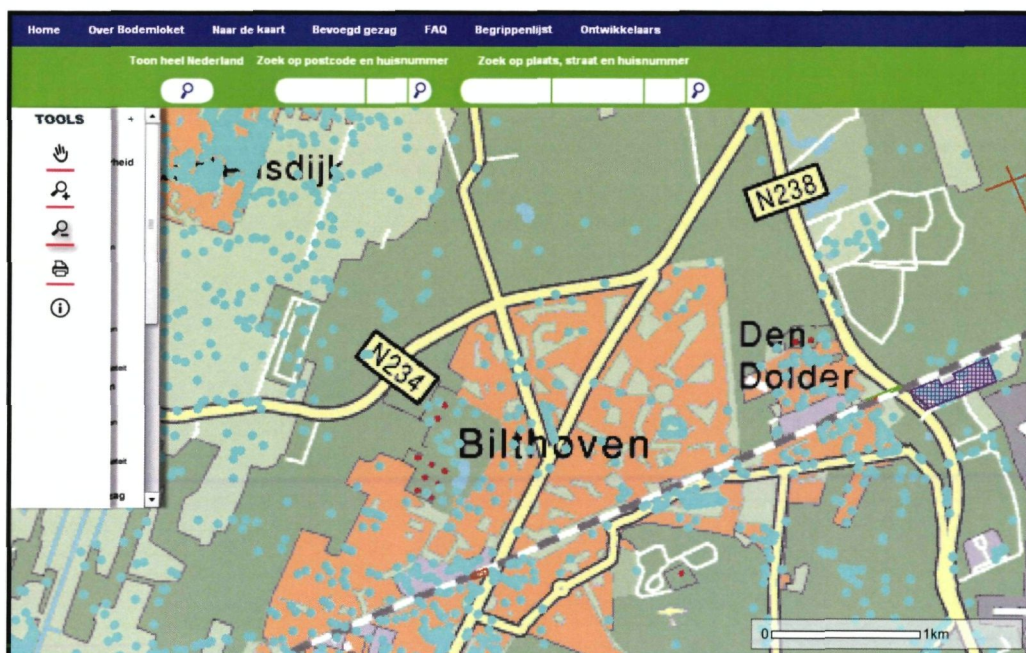
Naast humane spoedlocaties zijn er spoedlocaties met risico voor verspreiding van verontreinigingen in grondwater en spoedlocaties met ecologisch risico. De inventarisatie van deze laatste twee categorieën moet in juli 2013 zijn afgerond. Daarbij moet per locatie tevens worden aangegeven welke maatregelen zijn genomen dan wel voorzien om de risico's weg te nemen of te beheersen. Het streven is om zoveel mogelijk vóór 2015 met de aanpak te beginnen. De actuele informatie over verontreinigde locaties staat op www.Bodemloket.nl.

Gegevensontsluiting

Op basis van historische activiteiten heeft men in 2004 vastgesteld dat de Nederlandse bodem op ongeveer 425.000 locaties (mogelijk) ernstig was verontreinigd. Door verder onderzoek en aanpak is dit aantal teruggebracht tot 250.000 locaties met ernstige of mogelijk ernstige verontreiniging (situatie 2011). Dit aantal is onder te verdelen in verdachte, nog verder te onderzoeken, locaties (70%), locaties met lopend onderzoek (27%) en locaties met lopende sanering of nazorg (3%).

De operatie voor bodemsaneringen staat onder leiding van de 12 provincies en 30 grote gemeenten. De voortgang van bodemsaneringsoperatie wordt jaarlijks door het RIVM gerapporteerd. Na het inwerkingtreden van het 'Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' in 2009 ligt de nadruk bij de rapportages op de spoedlocaties.

Het bodemloket is een initiatief van de gezamenlijke overheden die bevoegd zijn in het kader van de Wet Bodembescherming (Wbb). Het loket geeft inzicht in maatregelen die de afgelopen jaren getroffen zijn om de bodemkwaliteit in kaart te brengen (bodemonderzoek) of te herstellen (bodemsanering). Ook kan men zien waar vroeger (bedrijfs)activiteiten hebben plaatsgevonden die extra aandacht verdienen en eventueel nader onderzocht zullen gaan worden.

Figuur B3-3: Weergave van de potentiële bodemsaneringlocaties in het Bodemloket.

Op het Bodemloket kan men via een kaart zien of op een bepaalde plek bodemonderzoek is gedaan, of de bodem gesaneerd moet worden of al gesaneerd is (Figuur B3-3). Via dezelfde kaart kan men de titel van de rapportages opvragen en de beschikkingen van de overheid (Figuur B3-4). De rapporten en beschikkingen kan men inzien bij de betreffende gemeente of provincie. Het Bodemloket geeft geen informatie over de chemische of fysische kwaliteit van de bodem en de bodemopbouw. Het kan zijn dat een gemeente of provincie de gegevens nog niet op het Bodemloket heeft gezet.

Rapport Bodemloket		
Rapport opgevraagd op: 21-06-2012 21:13		
Algemene informatie		
Locatielid:	A0310029835	
Bevoegd gezag:	Provincie Utrecht	
Gegevensbeheerder:	Provincie Utrecht	
Cluster informatie		
ClusterId:	C0310029040	
Adres:	Kometenlaan -18096	
Gemeente:	De Bilt	
Verdachte activiteiten		
Omschrijving	Start Activiteit	Einde Activiteit
demping (niet gespecificeerd)	geen invoer	geen invoer
Status informatie		
Vervolg statuscode:	Pot. ernstig	
Technische informatie		
Bijgewerkt tot:	2010-11-02	
Informatiesysteem:	Globis	
Contactgegevens		
Contactgegevens:	Provincie Utrecht Afdeling Vergunningverlening en Handhaving Team Bodem en Water bodemloket@provincie-utrecht.nl	

Figuur B3-4: Overzicht van de informatie die op het Bodemloket per locatie wordt weergegeven.

Voor de monitoring van potentiële bodemlocaties wordt geen protocol gevolgd. Het onderzoek vindt plaats afhankelijk van de locatie, de ernst van de situatie en de stoffen die zijn aangetroffen dan wel verwacht zouden kunnen worden. Wel bestaat er een protocol over welk type onderzoek op welk moment plaats moet vinden. Voor meer informatie wordt men verwezen naar het Handboek Monitoring Bodemsanering te vinden op www.monitoringportaal.nl.

Samenvatting

De informatie die op het Bodemloket wordt gegeven, kan gebruikt worden om te zien of een bepaalde locatie potentieel vervuild is, gesaneerd moet worden of al gesaneerd is. Via het Bodemloket wordt geen feitelijke informatie gegeven over de toestand van de bodem. Voor nadere informatie over de locatie wordt men verwezen naar het bevoegde gezag, de gemeente of de provincie. Iemand die de locatie wil kopen en eventueel verder ontwikkelen kan niet via de website achterhalen wat er aan de hand is en wat er eventueel mogelijk is.

Archeologie

Wettelijk kader

De belangrijkste wet- en regelgeving met betrekking tot het cultureel erfgoed staat in de Monumentenwet (1988). Cultureel erfgoed is een verzamelnaam voor archeologische monumenten (waaronder vondsten en opgravingen), gebouwde monumenten en stads- en dorpsgezichten, historisch cultuurlandschap, nationaal beschermde cultuurvoorwerpen en verzamelingen, en archieven. Archeologie is sinds 2007 in de Monumentenwet 1988 en het Besluit ruimtelijke ordening genoemd als onderwerp waar "rekening mee gehouden" moet worden bij het opstellen van een bestemmingsplan. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) voert de Monumentenwet uit en verleent subsidies op het gebied van onroerend erfgoed. RCE speelt een rol bij de vergunningverlening als het gaat om veranderingen aan rijksmonumenten (Monumentenvergunning voor gebouwen en archeologie) en bij opgravingvergunningen. Op provinciale, gemeentelijke (archeologische) monumenten en voor de gebouwde rijksmonumenten is nu de omgevingsvergunning van toepassing (WABO).

Huidige gegevensontsluiting; wie doet wat?

RCE beheert Archis; het geautomatiseerde Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland. Archis is een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen vanaf de prehistorie tot de Nieuwe tijd in Nederland zijn vastgelegd zoals die door het uitvoerende veld zijn bijeengebracht. De beroepsgroep zelf heeft een set van eisen vastgesteld, waaraan deugdelijk archeologisch onderzoek moet voldoen. De KNA (Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) is op verschillende manieren geborgd. Dat is hoofdzakelijk via zelfregulering binnen de beroepsgroep, deels door bij de KNA aansluitende eisen van de Rijksoverheid bij het verlenen van een opgravingbevoegdheid (een vorm van juridische verankering) en het is de grondslag voor inspecties door de Erfgoedinspectie. De KNA wordt voortdurend aangepast aan nieuwe inzichten of rapportages van de Erfgoedinspectie.

De databank bevat zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie. Al deze informatie kan worden gekoppeld aan diverse kaartlagen die in digitale vorm in Archis beschikbaar zijn, zoals de topografische kaart, de bodemkaart en de grondgebruikkaart. De Monumentenwet bepaalt dat voorafgaand aan een opgraving, melding van het onderzoek wordt gedaan via Archis. Bovendien moet de betreffende rapportage uiterlijk binnen twee jaar na beëindiging van de opgraving digitaal in Archis worden opgenomen. Opgravingen worden uitgevoerd volgens de KNA (zie boven). Archis is niet voor iedereen toegankelijk.

Provincies en RCE leveren informatie aan met betrekking tot cultureel erfgoed voor annex I van INSPIRE. RCE ontsluit informatie over beschermde stads- en dorpsgezichten, de UNESCO werelderfgoedlijst, rijksmonumenten en rijksbe-

schermde archeologische monumenten. Provincies ontsluiten informatie over nationale landschappen en provinciale monumenten (http://www.geonovum.nl/sites/default/files/algemeen/20091201_Rapport_Nederlandse_INSPIRE-data_-_dataspecs_v1.0.pdf).

RCE heeft een landelijke archeologische verwachtingskaart gemaakt, die inzicht biedt in de kans op/verwachting van het aantreffen van archeologie. Deze is vrij grofmazig en daarom worden lokaal vaak gedetailleerdere versies gemaakt. Gemeenten en provincies laten vaak op basis van verwachtingskaarten 'waardekaarten' maken, die meer dan enkel archeologie behelzen (dus breder op cultuurhistorie gericht) en die soms (afhankelijk van beschikbare bodemkaarten) fijnschaliger zijn. Ze bieden een waardering van de aangetroffen/verwachte waarden en zijn gekoppeld aan beleidsregels. Alle provincies hebben cultuurhistorische waardenkaarten opgesteld met het oog op het verankeren van cultuurhistorie in bestemmingsplannen. De kaarten zijn niet allemaal onderling vergelijkbaar, omdat de provincies de kaarten voor verschillende doelen maken, wat bijvoorbeeld de keuze van de weergegeven waarden bepaalt. RCE wil in de toekomst gaan ontsluiten welke gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaarten zijn opgesteld. Er is veel informatie over cultuurhistorie bij gemeenten die nog niet ontsloten is.

Emissieregistratie

Wettelijk kader

De emissies van de Emissieregistratie vormen de nationaal en internationaal gerapporteerde emissies voor een groot aantal verplichtingen zoals Kyoto (broeikasgassen), de NEC (National Emission Ceiling voor o.a. stikstofoxiden, zwavel-dioxide, ammoniak en fijn stof) en de KRW (Kaderrichtlijn Water).

Gegevensontsluiting

De Emissieregistratie bepaalt in opdracht van IenM en EL&I al bijna 40 jaar de Nederlandse emissies naar lucht, bodem en water van ruim 250 stoffen, rapporteert deze (inter-)nationaal en stelt ze via de website www.emissieregistratie.nl in het kader van het verdrag van Aarhus aan het publiek beschikbaar.

In de Emissieregistratie werken vele organisatie samen om tot één nationaal emissiedataset te komen: RIVM, CBS, PBL, TNO, AgentschapNL, WUR- instituten (zoals Alterra en LEI), Fugro-Ecoplan, RWS-Waterdienst en Deltares.

Naast de totalen voor de verschillende internationale rapportages berekent de Emissieregistratie ook geregionaliseerde emissies, bijvoorbeeld op 1*1 km². Deze worden onder andere gebruikt voor het berekenen van de Grootchalige Concentratie en Depositiekaarten Nederland (GCN/GDN), die de basis vormen voor het NSL (Nationaal Samenwerkingsverband Luchtkwaliteit) en de PAS (Programmatische Aanpak Stikstof).

Een belangrijke informatiebron vormen de elektronische Milieujaarverslagen: de ruim 2000 grootste bedrijven rapporteren hierin jaarlijks hun emissies, energieverbruik en afvalproductie aan het RIVM. Deze gegevens worden door de bevoegde gezagen (gemeenten, provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat) via het elektronisch Milieujaarverslag gevalideerd.

Beschikbaarheid

Via de website www.emissieregistratie.nl worden emissies op verschillende niveaus beschikbaar gesteld:

1. als nationale totalen per bron;
2. als emissies per individueel bedrijf;
3. emissies op de kaart, onder andere per provincie, gemeente, afwaterings-eenheid, (deel)stroomgebied, grid van 5*5km².

Via het loket emissieregistratie@rivm.nl worden op verzoek ook andere indelingen uitgeleverd.

In het kader van o.a. de INSPIRE richtlijn zullen de emissies in de nabije toekomst ook via een webservice beschikbaar komen.

Bruikbaarheid

De gegevens uit de emissieregistratie zijn bruikbaar voor verschillende domeinen. Zo leverde de Emissieregistratie bijvoorbeeld bijdragen aan de volgende rapportages:

- Broeikasgassen in het kader van Kyoto en het EU Monitoringsmechanisme.
- Grootschalige luchtverontreiniging.
- Depositie nutriënten naar water.
- Bedrijfsemisatie naar lucht, water en RWZI + afval.

Bestendigheid

Emissies vanuit de Emissieregistratie worden jaarlijks formeel namens IenM en EL&I vastgesteld door RIVM, CBS, PBL en RWS-Waterdienst.

Bedrijfsemisaties worden door de vergunning verlenende instanties (gemeenten, provincies, waterschappen en Rijkswaterstaat) gevalideerd voordat de Emissieregistratie deze aan derden rapporteert.

De emissies van de broeikasgassen worden in het kader van het klimaatverdrag jaarlijks aan een externe review onderworpen vanuit de UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change). De emissies van grootschalige luchtverontreiniging worden jaarlijks beoordeeld door de UNECE in het kader van de CLRTAP (Convention on Long-range Transboundary Air Pollution).